

ГОЛОВА ВЕРХОВНОЇ РАДИ УКРАЇНИ

11/10-480

23.09.2016

Секретарю Ради національної
безпеки і оборони України

ТУРЧИНОВУ О.В.

Шановний Олександр Валентиновичу!

Надсилаємо адресований Вам депутатський запит народного депутата України Павленка Ю. О., оголошений на засіданні Верховної Ради України 23 вересня 2016 року, для розгляду і надання відповіді автору запиту і Верховній Раді України у встановлений чинним законодавством 15-денний термін.

Додаток: депутатський запит на 5 арк. у 1 прим.

З повагою

А. ПАРУБІЙ

НАРОДНИЙ ДЕПУТАТ УКРАЇНИ

01008, м. Київ, вул. Грушевського, 5

21 вересня 2016 р.
№036/2/183-16

**СЕКРЕТАРЮ РАДИ
НАЦІОНАЛЬНОЇ БЕЗПЕКИ І
ОБОРОНИ УКРАЇНИ**

ТУРЧИНОВУ О.В.

*Про накопичення негативних тенденцій
в сфері захисту прав дитини, що несуть
загрозу національній безпеці України.*

ДЕПУТАТСЬКИЙ ЗАПИТ

Шановний Олександр Валентиновичу!

В останні два роки в Україні посилюються негативні тенденції в сфері забезпечення та захисту прав дітей і міжнародних зобов'язань у цій сфері. Значна частина нових викликів у забезпеченні прав дітей, які становлять п'яту частину українського соціуму, породжена глибокою соціально-політичною кризою, збройним конфліктом на Сході країни, незавершеністю адміністративної реформи та відсутністю соціальної складової в процесах децентралізації.

Нажаль, ні Стратегія сталого розвитку "Україна - 2020", ні Угода про Коаліцію депутатських фракцій «Європейська Україна» не містить завдань з питань захисту прав дитини в Україні.

Тема соціального, медичного, правового захисту дітей в діях центральних та місцевих органів виконавчої влади набула всіх ознак другорядності, аж до нерозуміння обов'язків виконавчої влади з мінімізації впливу на дітей соціально-економічної кризи та збройного конфлікту, і свідчить про накопичення негативних тенденцій в сфері захисту прав дитини.

Очевидним і закономірним наслідком військових дій є погіршення стану дітей. До сьогодні в Україні відсутні офіційні дані про дітей, які загинули в результаті збройного конфлікту. Офіційні особи називають дані, які різняться, ігноруючи інформацію про дітей, які загинули на неконтрольованій території України. За моїми даними, які я оголосив на засіданні Верховної Ради України, станом на 1 червня 2016 року, в ході збройного конфлікту загинуло 199 дітей.

Чимало зусиль довелося докласти аби Міністерство юстиції створило правове підґрунтя для засвідчення судом факту народження дітей, які народилися на неконтрольованій території України.

У січні 2016 року за моєї ініціативи та наполягання в законодавство введено поняття «дитина, яка постраждала внаслідок воєнних дій та збройних конфліктів - дитина, яка внаслідок воєнних дій чи збройного конфлікту отримала поранення, контузію, каліцтво, зазнала фізичного, сексуального, психологічного насильства, була викрадена або незаконно вивезена за межі України, залучалася до участі у військових формуваннях або незаконно утримувалася, у тому числі в полоні». До сьогодні, порядок надання статусу дитини, яка постраждала внаслідок воєнних дій і збройних конфліктів, Кабінетом Міністрів України не визначено і не затверджено.

Через професійну недбалість урядовців, сім'ї, які за дорученням Держави виховують дітей-сиріт та позбавлених батьківського піклування, позбавлено пільг на оплату комунальних послуг і права на отримання субсидії. В порушення вимог Конституції і Сімейного Кодексу, Уряд приймаючи постанову про підтримку внутрішньо переміщених сімей, які виховують дітей-сиріт та позбавлених батьківського піклування, не передбачив забезпечення таких сімей житлом. Діти-сироти та позбавлені батьківського піклування, які змушені були з прийомними батьками і батьками-вихователями переселитися з зони збройного конфлікту, не мають елементарних умов для проживання, фактично стали бездомними. 16 дитячих будинків сімейного типу, через відсутність житла, повернулися в зону збройного конфлікту. Відома всій Україні мама-вихователька Тетяна Савченко, з ризиком для життя, не дозволила бойовикам 11 червня 2014 року вивести до Росії дітей-сиріт, яких їм з чоловіком доручила виховувати Україна, сьогодні тільки за допомоги небайдужих громадян добудовує будинок для дітей, замість відібраного у Сніжному.

Прийомні та опікунські сім'ї, дитячі будинки сімейного типу, які виховуючи сиріт, опинилися в зоні збройного конфлікту, дітей не зрадили і, в своїй більшості, долаючи всі складнощі війни та переселення, продовжують чесно виконувати доручення держави та здійснювати батьківські обов'язки. Забезпечила такі сім'ї житлом тільки Київська обласна державна адміністрація.

Наростаюча бідність сімей, збройний конфлікт на Сході України, зростання інвалідності та смертності населення, активізація злочинності - обумовлює втрату дітьми батьківського піклування. Уряд не документує дітей, які втратили батьківське піклування, натомість звітує про зменшення кількості посиротілих дітей. За два роки проведення антитерористичної операції, кількість дітей, яких держава визнала дітьми-сиротами та дітьми, позбавленими батьківського піклування, зменшилась на 18 тисяч. В Україні втрачено системний персоніфікований облік дітей-сиріт та дітей, позбавлених батьківського піклування. Суди, в порушення чинного законодавства, розглядають позови щодо позбавлення або поновлення в батьківських правах протягом дев'яти місяців, замість двох, як це передбачено Цивільним процесуальним Кодексом.

Інфраструктура дитинства у Донецькій та Луганській областях перетерпіла значні зміни. Значна частина закладів соціального захисту та соціальної допомоги обласного підпорядкування залишилась на тимчасово непідконтрольних територіях. Вкрай необхідні дітям та їх сім'ям послуги взагалі не надаються. Так, у довоєнні

часи на території Луганської області діяло 48 інтернатних заклади, в яких виховувалося 5200 дітей. 35 з них залишилися на непідконтрольні території. Лисичанський центр соціально-психологічної реабілітації дітей, розрахований на 30 місць, залишився єдиним на контрольованій Україною території Луганської області. Тепер будь-які проблеми, що виникають у дітей, в зв'язку з втратою батьків або безпритульністю дитини, може вирішувати тільки цей заклад. За межами дії української влади залишилися і соціальний гуртожиток для дітей-сиріт та позбавлених батьківського піклування, і центр матері і дитини. На теренах Донецької та Луганської областей виникла гостра необхідність у нових послугах, яких потребує населення, що проживає в умовах збройного конфлікту або його наслідків. Та обов'язки військово-цивільних адміністрацій в частині соціальної роботи і соціальних послуг нічим не відрізняються від інших адміністрацій.

Викликає занепокоєння невизначеність щодо функцій з питань забезпечення, дотримання та захисту прав дітей у процесах проведення децентралізації влади. Понад 150 тисяч дітей проживають у новостворених об'єднаних громадах. Логіка процесів децентралізації влади та, її складової - децентралізації соціальних послуг, передбачає, що соціальні послуги мають бути не тільки відновленими, а й удосконаленими в нових умовах, максимально наближеними до дітей та сімей. Центральні органи влади не надали жодних рекомендацій щодо виконання об'єднаною територіальною громадою функцій органу опіки та піклування, повноважень з питань профілактики соціального сирітства, насильства над жінками та дітьми тощо. Об'єднані територіальні громади не наділені і не виконують функцій, які передбачені і законодавством України, і її міжнародними зобов'язаннями. Кадровий потенціал та їх фахова підготовка не відповідає, перш за все, потребам громади, законодавству України з питань захисту дітей.

В Україні фактично ліквідовані соціальні працівники, до компетенції яких належала підтримка батьківського потенціалу та захист прав дитини. Кадрове забезпечення Служб у справах дітей мінімізоване до втрати дієздатності структур і становить менше 70% (3612 посадових осіб). 12 тисяч фахівців соціальної роботи, запроваджені у 2012 році, попри їх ефективність, були ліквідовані за надуманих причин (залишилось 1613 співробітників). Центри соціальних служб для сім'ї, дітей та молоді в більшості територій складаються з трьох-чотирьох осіб (всього в країні 3199 посадових осіб) і не здатні якісно виконувати покладені на них завдання, в тому числі виконати доручення Президента України щодо соціального супроводу сімей учасників АТО. Міністерство соціальної політики, виконуючи з грудня 2011 року функції щодо соціального захисту дітей (замість ліквідованого Міністерства України у справах сім'ї, молоді та спорту), демонструє низький професійний рівень та нерозуміння базових проблем дітей, реагування на сучасні виклики.

В Україні, попри заперечення Міністерства соціальної політики, відновлюється безпритульність дітей, яку було подолано у 2008-2010 роках. Розвиток сімейних форм виховання, як напрям державної політики, протягом останніх десяти років належав до пріоритетних. З 2005 року всі Президенти і Уряди, незалежно від політичних переконань, наполегливо працювали на створення умов для захисту дітей, які втратили батьківське піклування. Як наслідок, у 2011 році Комітетом ООН з прав дитини Україна була визнана країною з найкращим рівнем захисту права дитини на сім'ю. Нині Міністерство соціальної політики намагається,

фактично, ліквідувати Служби у справах дітей, підпорядкувавши їх на місцях Управлінню соціального захисту. На моє переконання, таке рішення поглибить кризу функцій, створить правову прогалину, і унеможливить виконання місцевими органами виконавчої влади повноважень органу опіки та піклування над дітьми.

Підсумки роботи Уряду у 2014 р. та першому півріччі 2016 р. переконливо свідчать про згортання діяльності з захисту прав дітей-сиріт та дітей, позбавлених батьківського піклування, тобто порушення вимог статті 52 Конституції України.

Якщо у, передвоєнному, 2013 році майже 5 тисяч дітей, втративши рідних батьків, були усиновлені або влаштовані в сім'ї, то за попередніми підсумками 2016 року в сім'ї влаштують вдвічі менше дітей. Натомість зростає кількість громадян України, які звертаються до місцевих органів виконавчої влади з заявами про бажання усиновити або взяти дітей на виховання у свої сім'ї. За підсумками 2014 - першого півріччя 2016 років, відбувається знищення успішної реформи національного усиновлення та сімейного виховання дітей-сиріт та дітей, позбавлених батьківського піклування (2005-2010 рр).

В той же час, Кабінет Міністрів України (Розпорядження від 16.05.2014 № 478-р) залучає **позику** від Міжнародного банку реконструкції та розвитку для реалізації проекту "Модернізація системи соціальної підтримки населення України" в розмірі 300 млн. доларів США. Заходи з деінституалізації дітей та реформування інтернатних закладів, передбачені проектом, реалізуються не прозоро і не професійно. На запити народних депутатів від Опозиційного блоку Уряд не надає змістовної інформації про здійснені заходи.

Накопичено негативні тенденції і в інших важливих сферах забезпечення життєдіяльності дітей. У сфері забезпечення права на здоров'я. Останнім часом в Україні критично низький рівень охоплення дитячого населення профілактичними щепленнями (щепленнями дітей віком до одного року охоплено проти: туберкульозу - лише 38,7%, поліомієліту - 44,3%, кашлюку, дифтерії, правця - 25,7%, гемофільної інфекції - 42,7%, кору, паротиту, краснухи - 60,9%, гепатиту В - 23,9%). Реальною стала загроза виникнення інфекцій, захворюваність на які була зведена до поодиноких випадків (дифтерія, правець тощо) та стосовно яких було вжито значних зусиль з метою їх елімінації (кір, поліомієліт).

Щорічно в Україні реєструється біля 1200 нових випадків онкологічних захворювань дітей. Державні закупівлі на дитячу онкологію покривають тільки 60% потреби у лікарських засобах. На закупівлю обладнання кошти не виділяються. Заклики батьків до громадян надати фінансову допомогу сім'ї на лікування дитини стало звичною практикою. Серед основних проблем, які зараз існують в галузі лікування онкологічних захворювань у дітей в Україні, лікарі називають несистематичні та не прогнозовані поставки лікарських препаратів, нестачу кваліфікованих кадрів та обладнання. Наростає потреба в залученні стабільного бюджетного фінансування на основі довготривалих програм та створенні галузевої програми "дитяча онкологія". В Україні найнижчий серед країн Європи рівень виживання дітей із злоякісними новоутвореннями - 60%.

Міністерством охорони здоров'я не забезпечено, передбачені законодавством, заходи з доступності дітей до медичної допомоги, їх фінансування. Державні

закупівлі ліків, обладнання, витратних матеріалів проводяться з значною затримкою і в умовах сталого недофінансування.

У сфері забезпечення права на освіту. Міносвіти не долає дефіцит місць в дошкільних закладах, школи віддаляє від учнів, скорочує позашкільця. Розвиток інклюзивної освіти роками проголошується першочерговим завданням за відсутності ефективної дії. Діяльність психолого-медико-педагогічних консультацій більше зорієнтована на мережу інтернатних закладів, ніж на забезпечення права дитини на освіту. Реформування системи інтернатних закладів для дітей має всі ознаки псевдореформи, заклади змінюють назви без удосконалення їх діяльності. Рівень соціально-правового захисту учасників навчально-виховного процесу залишається недостатнім.

Урядом втрачено контроль над надзвичайно важливими соціальними процесами в сфері захисту прав дитини, всі основні показники благополуччя дитини в Україні суттєво погіршились. Викладаємо тільки деякі з найбільш очевидних та актуальних проблем соціального становища дітей в країні. За потреби, готові надати додатково аналітичні матеріали.

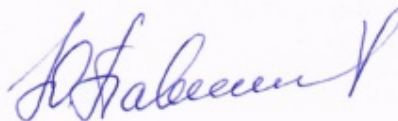
25 років тому Україна взяла на себе зобов'язання щодо покращення добробуту дітей, підписавши Конвенцію ООН про права дитини, яка ратифікована Постановою Верховної Ради України №789XII (78912) від 27 лютого 1991 року та набула чинності 27 вересня 1991 року.

На виконання Конвенції ООН про права дитини, Законом України від 5 березня 2009 року N 1065-VI затверджено Загальнодержавну програму "Національний план дій щодо реалізації Конвенції ООН про права дитини" на період до 2016 року". Термін виконання програми завершується. Передбачаю, що підсумки виконання цього закону будуть невтішними. Законопроект на наступний період дії програми до Верховної Ради не внесено. Не виключено, що фінансування життєво важливих для дитячого населення України заходів буде унеможливлено, у тому числі і закупівля ліків для дітей з орфанными, онкологічними та іншими захворюваннями. Цим питанням будуть присвячені, ініційовані мною, парламентські слухання на тему: «Права дитини в Україні: забезпечення, дотримання, захист», які відбудуться 12 жовтня 2016 року.

Заявляючи про необхідність євроінтеграції, ми не можемо втратити відпрацьовану Україною практику захисту прав дитини, що відповідає європейським стандартам.

Вважаю, що соціальне становище дітей в Україні, загалом охорона дитинства, захист прав дитини в Україні втратили ознаки стратегічного загальнонаціонального пріоритету, як це визначено законодавством України. У відповідності до вимог статті 7 Закону України «Про основи національної безпеки України», прошу розглянути зазначене питання на засіданні Ради Національної безпеки і оборони України.

З повагою,
Народний депутат України

ПАВЛЕНКО Ю.О.
(посв. № 183)